

ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВА СЕЛИЩА-САДУ «ЖОВТНЕВЕ» У М. КРАМАТОРСЬК ЯК ПАМ'ЯТКИ МІСТОБУДУВАННЯ

¹Вітченко Д.М.,

к. арх., доцент,

Vitchenko.D.M@nmu.one, ORCID: 0000-0002-3766-6311

²Губанов О.В.,

к. арх., доцент,

oleksii.hubanov@nung.edu.ua, ORCID: 0000-0001-6833-489X

¹Національний технічний університет «Дніпровська політехніка

²Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація. У статті висвітлені особливості планування та забудови колишнього робітничого селища «Жовтневе» у м. Краматорськ, створеного із використанням містобудівної концепції «міста-саду» за проєктом Віктора Троценка. На прикладі цього містобудівного утворення висвітлено особливості застосування ідей англійських котеджних селищ, що базувалися на містобудівній теорії «міста-саду» Ебенізера Говарда. Загально описано забудову селища. Наведені критерії необхідні для внесення об'єкту до занесення до Переліку об'єктів культурної спадщини, а далі – до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Це дозволить запровадити до нього комплекс пам'яткоохоронних, архітектурно-реставраційних та інших заходів, спрямованих на збереження автентичної матеріальної структури містобудівного утворення.

Ключові слова: місто-сад, робітниче селище, пам'ятка містобудування, архітектор Віктор Троценка.

Вступ. Вагомість архітектурних та містобудівних об'єктів створених у роки Українського Відродження 1920-х рр. для національної культури вимагає їх збереження й реабілітації. Серед цього спадку й об'єкти містобудування – планування та забудова робітничих селищ, створених за концепцією «міста-саду» Ебенізера Говарда.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування т. зв. робітничих селищ в Україні 1920-х рр. на основі містобудівних ідей «міст-садів» Ебенізера Говарда аналізувалося в дисертаційних дослідженнях Людмили Василенко [2], Вадима Альошина [1], Віктора Яценка [14, 15], Андрія Вергелеса [3], Олексія Губанова [6, 7], Світлани Смоленської [12], статтях Богдана Турчина [13], Олени Гелли та Катерини Діденко [5]. Композиційний аналіз планувальних схем, закладених у проєктні рішення англійських міст-садів та промислових селищ УСРР 1920–1930-х рр., дозволяє говорити про спільність підходів та прийомів, використаних при їх створенні. Це дозволило дослідникам стверджувати, що містобудівні ідеї Ебенізера Говарда знайшли яскраве втілення у творчості українських містобудівників 1920–1930-х рр.

Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень у цій сфері більша увага в дослідженнях приділена опису планувальній структури селищ, які будувалися за ідеями «міст-садів», але саме на сьогодні недостатньо вивчено процеси архітектурно-стильового формотворення побудованих в них житлових будинків. В будинках цих селищ втілювались як елементи англійських котеджного будівництва, сучасні модерністські тенденції того часу, так і риси, які були характерні для українського національного романтизму (українського архітектурного модерну) в залежності від ідей їх авторів.

Постановка завдання. Мета публікації – висвітлити особливості застосування ідей англійських котеджних селищ, що базувалися на містобудівній теорії «міста-саду» Ебенізера Говарда на прикладі планування індустріального селища, розташованого біля станції Краматорівка (нині м. Краматорськ) 1925 р. авторства архітектора Віктора Троценка. Обґрунтувати цінність цього містобудівного утворення, як пам'ятки містобудування.

Основний матеріал і результати. Ідея планування на основі «міста-саду», запропонована англійським соціологом Ебенізером Говардом, отримала в 1-й пол. 1920-х рр. в УСРР велику популярність. У 1922 р. в Україні утворено товариство «міст-садів», члени якого не тільки переймали закордонний досвід проєктування, а й пропонували оригінальні композиційні схеми робітничих селищ.

Так, критично досліджуючи забудову традиційного українського села архітектор Дмитро Дяченко 1924 р. пропонував схеми, що ґрунтуються на ідеях «міст-садів» Говарда, мали вельми самостійне і цілісне планувальне рішення тогочасного сільського населеного пункту [2, с. 38]. Ідеї архітектора отримали вираз у вигляді: напівкруглої радіальної, 8-кутної, хрестоподібної, прямокутної схем. Дмитро Дяченко рекомендував використовувати одну із пропонованих схем відповідно наявних природних і кліматичних умов [2, с. 82]. Людмила Василенко доводить, що: «Вивчаючи зарубіжний досвід архітектори УСРР звертали увагу на низку особливостей «міст-садів». Аналіз зарубіжної практики 1920-х рр. дозволяє виділити функціонально-композиційні схеми, що набули найбільшого поширення: «місто сад» з вільною партерною забудовою (Лечворс), «місто-сад» з регулярною рядковою забудовою (Песек, 1922, Франція), «місто-сад» з периметральною замкнутою забудовою, раціоналістично-сувора забудова (Сіммельштадт, 1928, Німеччина), мала забудова з виділенням окремих будівель оригінальної конструкції (Брітц, 1927, Німеччина), рядкова забудова (Худ ван Холланд, 1927, Кіфкук 1930, Нідерланди)» [2, с. 34-35].

Знання та критичне переосмислення вітчизняної та закордонної теорії та практики, дозволили архітекторам УСРР створити оригінальні схеми у вигляді «міста-саду» з напіврадіальною, прямокутною та вільною забудовою, «соцмісто-сузір'я», соцмісто з малою (прямокутною) забудовою, соцмісто з периметральною та рядковою забудовою.

На думку Людмили Василенко, у містобудівній практиці УСРР присутні композиційні прийоми, аналогів яким не було за кордоном: «соцмістечко-сузір'я»; різноманітні композиції на основі малої забудови, із включенням громадських будівель. Українські архітектори враховували соціально-економічні, природні чинники; прагнули, хоча б часткового, збереження традицій шляхом застосування місцевих будівельних матеріалів [2, с. 85].

Містобудівні переваги міст-садів, такі як, зручне зонування територій, сприятливі умови для проживання, привертати увагу й архітекторів харківської архітектурної школи: Олексія Бекетова, Валентина Пушкарьова, Віктора Троценка. В індустріальних селищах сходу УСРР, розпланованих у 1920-х рр. за проєктами Віктора Троценка та його колег, бачимо не цитування, а оригінальний розвиток задумів закордонних авторів. Ідея міста-саду знаходить відображення у планувальних схемах селищ Донбасу. Так, селище Радіальне (1926–1932 рр., м. Горлівка) мало радіально-кільцеву схему із круглим сквером у центрі, як у Лечворсі. Житлову забудову складали одноповерхові блоковані будинки, інфраструктура побутового обслуговування включала школи, медпункт, магазин, лазні. Селище Ново-Чайкіне (1924, арх. Валентин Пушкарьов) також мало радіально-кільцеву схему: 25% усієї території відводилося під житлову забудову, 75% для громадських будівель, скверів, бульварів, вулиць. Принципи вільного планування втілені у сел. Штергрес (1924, арх. Олексій Бекетов), де враховано особливості території. Велике поширення набула прямокутна схема, яка характерна для селищ: Паризької комуни, Рутченкове (Донбас), ім. Фрунзе (1925, арх. Віктор Троценка, м. Дніпро). [2, с. 94]. Для селища ім. Фрунзе (зараз у межах м. Дніпро) характерна прямокутна схема вулиць, які мали ширину 16-20 м, проїжджу частину – 6,8 м, тротуари – 1,5 м, зелені смуги – 3,5 м [2, с. 97].

Саме, як котеджне селище концентрично радіальної схеми за проєктом Віктора Троценка було замислене планування колишніх університетських земель у Харкові 1923 р.,

пізніше на цьому місці було запроєктовано комплекс урядових будівель УСРР майдану Свободи та району багатоповерхової забудови навколо.

«Ідеї міста-саду знайшли своє відображення і в низці перших промислових селищ Макіївки, запроєктованих у 1920-1930-ті рр. за проєктом Віктора Троценко та Валентина Пушкарьова. На території сучасної Макіївки це містобудівні комплекси селищ: Ново-Чайкіне, Сучасна Колонія, Карбідна Колонія, Ново-Бутівка та інші. Цікаве за своїми містобудівними якостями селище, створене при Макіївському карбідному заводі в 1926-1929 рр. за проєктом Віктора Троценко. Особливість планування селища полягає у розмежуванні під'їздів до садиб залежно від функцій. З боку житлових будинків запроєктовано основну вулицю, а із заднього боку садиб – господарський під'їзд» [7, с. 17]. Як містобудівну цінність слід також відзначити і нетипову схему планувальної організації, виконану з використанням периметрального розміщення садибних будинків, яка була вирішена з урахуванням тогочасної інфраструктури [7, с. 17].

На тлі розглянутих об'єктів невисвітленим є селище при залізничній станції Краматорівка (колишнє селище «Жовтневе» у межах вулиць: Дмитра Мазура, Велика Садова, Шкільна, Старогородська м. Краматорськ).

14 лютого 1926 р. Краматорівка (нині м. Краматорськ) була зарахована до категорії селищ міського типу. Станом на 1926 р., у селищі проживало понад 12 тис. осіб. Цього ж року для робітників Краматорських державних металургійного та машинобудівного заводів за проєктом Віктора Троценка 1925 р. було виконано розпланування робітничого селища (рис. 1).

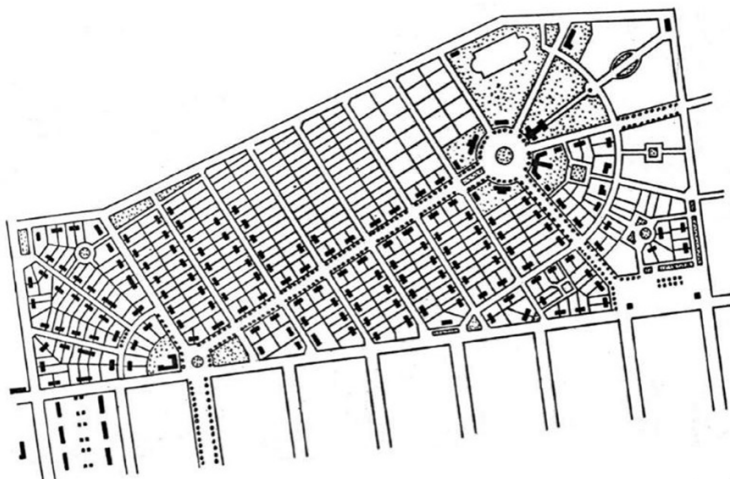

Рис. 1. Розпланування з забудовою селища «Жовтневе», проєкт В.Троценко, 1925 р.[1].

Первісне проєктне рішення Віктора Троценка передбачало забудову селища 1-поверховими блокованими садибними будинками з присадибними ділянками (рис. 2).

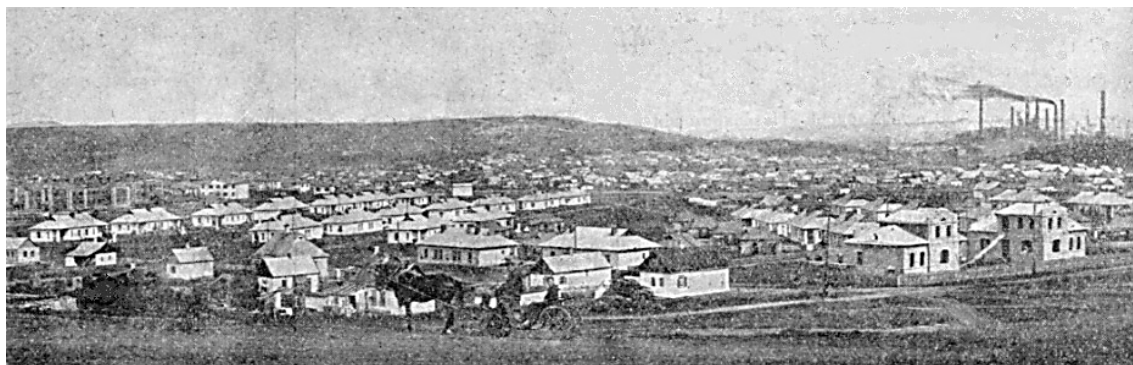

Рис. 2. Першочергова забудова селища «Жовтневе». Загальний вигляд станом на 1929 р. [4, с. 22].

Ця забудова була реалізована частково і до нашого часу зберіглася лише в кварталі в межах просп. Металургів, вул. Перша Гірна, вул. Старогородська та вул. Пилипа Орлика. У 1928–1930 рр. за проєктом архітектора Олександра Дмитрієва була здійснена забудова селища 2-поверховими секційними будинками зі стрічковим розташуванням в кварталах (рис. 3). Будинки побудовані з 2-х зблокованих Т-подібних секцій, їх торцеві фасади вирішені як головні, з входами та підкресленими сходовими клітинами. Архітектура будинків підкреслена пластичним вирішенням об'ємів і контрастним поєднанням нетинькованої кладки з червоної і білої силікатної цегли та бетонних елементів.

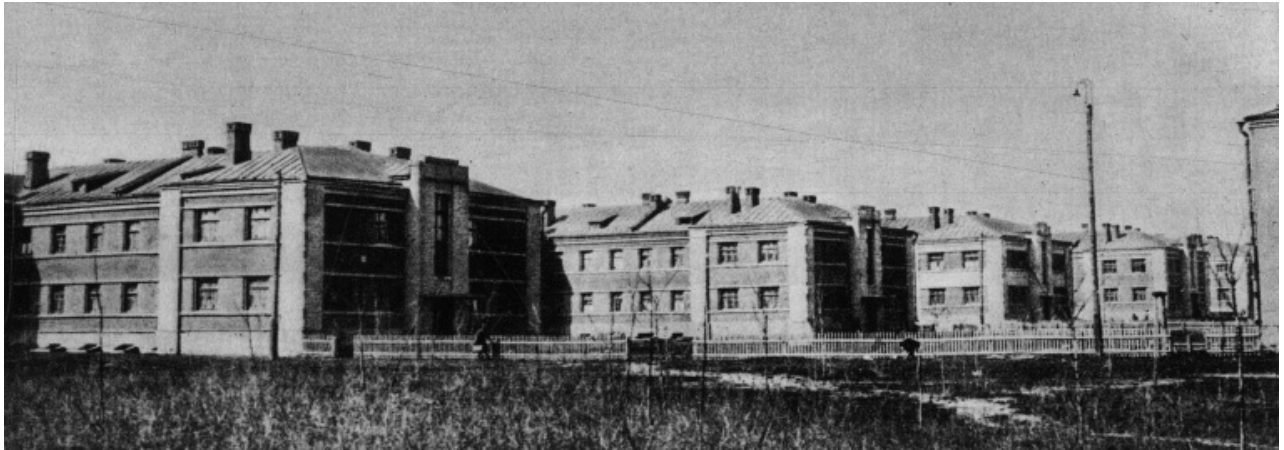

Рис. 3 – Забудова селища «Жовтневе», яка була здійснена з використанням будинків запроектованих архітектором Олександром Дмитрієвим. Загальний вигляд у 1930 р. [9].

Зараз селище забудоване 1–5-поверховими житловими і громадськими будівлями рядкової і частково периметральної забудови на рівному плато. Забудова селища формувалася з кінця 1920-х до середини 1950-х рр. Деякі будинки, що будувалися в селищі, мали на той час прогресивні архітектурні рішення не тільки у стилістиці, але й у побудові об'ємно-планувальної структури. Наприклад, житлові будинки по вул. Великій Садовій, 73 та будинки, які будувалися за проєктом архітектора Олександра Дмитрієва (квартали в межах просп. Металургів, вул. Миколи Древетняка, вул. Старогородської та вул. Петра Гайдамаки).

Планувальна сітка селища являє собою комбінацію радіальної та регулярної частин, які примикають до вул. Велика Садова під кутом 30 градусів. Головною планувальною віссю селища є пр-т Металургів, який на північному заході завершує кругла площа зі сквером, а на південному сході – перехрестя вул. Великої Садової, вул. Першої Гірної і вул. Комерційної (рис. 4). Оперізує круглу площу кільцева вулиця (вул. Райдужна), від якої прокладені радіальні (вул. Квітуча, вул. Алейна і вул. Будаєва), що йдуть від неї променями. Кільцева вулиця і радіальні утворюють квартали-сектори. Радіальна частина селища в плані має вигляд півкола, а в південно-східному напрямку переходить у прямокутну з укрупненими кварталами. Забудова кварталів уздовж проспекту Металургів виконана рядковою переважно двоповерховою забудовою, а в радіальній частині селища – двоповерховими будинками, але вже з периметральним розташуванням. Громадські будівлі селища, які за масштабами забудови і парцеляції мали укрупнені розміри, розміщені в кварталі на півночі, вище за його радіальну частину (навчальні заклади), і в кварталах на півдні, які від житлових кварталів відмежовує сквер (торговельні й лікувальні об'єкти). Поряд з центральним сквером було розташовано дитячий садок.

Планування та забудова робітничого селища 1925-1930-го рр. (пізніше селища-саду «Жовтневе») у Краматорську, пропоновано до занесення до Переліку об'єктів культурної спадщини, а далі – до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за видом містобудування.

Рис. 4 – Забудова центральної частини селища «Жовтне» з круглим сквером. Загальний вигляд станом на сер. 1930-х рр. [9].

Закон України «Про охорону культурної спадщини» визначає об'єкти містобудування, як об'єкт культурної спадщини, що це «...історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей» (р. I, ст. 2, ч. 2). Аналізуючи теоретичні праці та законодавчі документи у сфері охорони культурної спадщини Леонід Прибега приходить до висновку: «Пам'ятками містобудування є ансамблі, комплекси та інші територіально-просторові утворення, сучасне існування яких засвідчується автентичною матеріальною субстанцією історично успадкованого просторового каркаса забудови чи його фрагмента, які в поєднанні з характерним ландшафтом у межах їх композиційної цілісності становлять історичну, наукову, естетичну, мистецьку чи іншу культурну цінність» [10, с. 51]. Тобто плануально-просторова структура з комплексною забудовою, яка виконана в ідейних поглядах 1920-х-1930-х рр., а пізніше продовженою до сер. 1950-х рр. є об'єктом культурної спадщини за видом містобудування.

Стосовно приналежності категорії за якою селище-сад «Жовтнєве» може бути занесене до Державного реєстру нерухомих пам'яток України відповідно п. 4 Порядку визначення категорії пам'яток, який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 452 від 22.05.2019 р. має наступні ознаки:

- вплинув на розвиток культури населеного пункту (кол. селище «Жовтнєве» є невід'ємним містобудівним елементом забудови історичного району Краматорська в старій частині міста (є одним з основних містобудівних елементів історичного центру). Запроектоване за ідеями селищ-садів, які набули популярності в 1920-ті рр., і є одним з яскравих прикладів нечисленних реалізацій цих ідей;

- є твором видатного архітектора (автори планування і частини забудови селища – відомі архітектори: Віктор Троценко і Олександр Дмитрієв);

- пов'язаний із діяльністю людей, які зробили значний внесок у розвиток культури регіону – селище спроектували архітектори, які створили проекти багатьох об'єктів у регіоні Донбасу та за його межами;

- є типологічним прикладом у містобудуванні України періоду 1920-х – 1930-х рр. з яскравими індивідуальними рисами;

– відображує певні погляди і ідеї де втілювались експериментальні рішення того часу, як в розплануванні квартальної забудови, так і в проєктних рішеннях житлових і громадських будівель. Особливо яскраво це підкреслено на будівлях 1920-х – 1930-х рр.

Запропонований предмет охорони пам'ятки містобудування: планувальне рішення території, напрями й конфігурація вулиць, проїздів і пішохідних шляхів, характер, масштаб і висотність забудови.

Рис. 5 – Пам'ятка містобудування в межах комплексної зони охорони пам'яток архітектури, що частково суміщається з територією історичного ареалу АІ «Старе місто». Проєктна пропозиція Д.М. Вітченко, О.В. Губанов [8].

Висновки. З огляду на високу історико-культурну цінність розглянутих промислових селищ, з одного боку, і вкрай незадовільний нинішній їхній стан, з іншого боку, є необхідним та доцільним проведення подальших поглиблених досліджень щодо їх вивчення з метою відновлення та збереження, а також подальшої популяризації цієї спадщини у сучасній практиці. Включення даного містобудівного об'єкта до переліку пам'яток на законодавчому рівні дозволить запровадити до нього комплекс пам'яткоохоронних, архітектурно-реставраційних, містобудівних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на збереження автентичної матеріальної структури містобудівного утворення, а також на функціональну адаптацію пам'ятки в структуру міста.

Література

- [1] В. Е. Альошин «Розвиток уявлення про соціалістичне поселенні в містобудуванні України в 1920-х - початку 1930-х років» дис. ... канд. арх., Київ, 1985.
- [2] Л. Г. Василенко «Інтернаціональні взаємозв'язки та їх вплив в новаторській архітектурі УРСР 1920-х, початку 1930-х років» дис. ... канд. арх., Київ, 1991.
- [3] А. В. Вергелес Архітектура Донбасу: імена, проєкти, реалізація з 1917 по 1941 роки. Макіївка: ДДАБА, 1997.
- [4] «Велетень видужує», Всесвіт, № 43-44, С. 22, 1929.
- [5] О. І. Гелла, К. В. Діденко, «Трансформація міста-саду в архітектурно-містобудівній практиці на Харківщині у 1920 - 1930 рр. розвиток з урахуванням сучасних викликів»,

представлена в матеріалах V International Scientific and Practical Conference «Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche». Bologna, Italy, April 26, 2024. Available: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/1931>

[6] О. В. Губанов «Композиційно-просторові принципи формування ансамблів 30–50-х років ХХ с. в історичних центрах міст Донбасу» дис. ... канд. арх., ХДТУБА, Харків, 2008.

[7] О. В. Губанов, М. В. Шолух, «Ідейно-гуманістичні та композиційно-планувальні аспекти формування промислових селищ 1920–1930-х рр. у м. Макіївці», Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури: зб. наук. пр., Вип. 4 (96), С. 12–21, 2012.

[8] «Звіт з науково-дослідної роботи «Історико-архітектурний опорний план м. Краматорська з визначенням меж і режимів використання історичного ареалу та зон охорони пам'яток», ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, Харків, № 0121U110018, 2024.

[9] Нариси з історії архітектури УРСР: В 2 т., Т. 2: Радянський період, Київ: Видавництво літератури з будівництва і архітектури, 1960.

[10] Л. В. Прибега, Архітектурна спадщина України: пам'яткоохоронний аспект: монографія, Київ: Інститут культурології НАМ України, 2015.

[11] Розвиток будівельної науки і техніки в Українській РСР: В 3 т., Т. 2: Будівельна наука і техніка в Українській РСР у 1917 – 1941 рр., Київ: Наукова думка, 1990.

[12] С. О. Смоленська «Архітектура авангардного модернізму в Україні: генеза та спадщина» дис. д-ра. арх., ХНТУБА, Харків, 2017.

[13] Б. Р. Турчин «Концепція міста-саду: формування і розвиток на польських теренах упродовж першої чверті ХХ століття», Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Архітектура», № 2 (10), С. 166–175, Львів, 2023.

[14] В. О. Яценко «Планувальна реконструкція великих міст Донбасу, утворених в роки перших п'ятирічок» дис. ... канд. арх., Київ, 1989.

[15] В. О. Яценко «Передумови та початок зародження регіонального планування в Україні», Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб., Вип. 42, С. 252–258, 2016.

References

[1] V. E. Alosyn «Rozvytok uiavlennia pro sotsialistychne poselenni v mistobuduvanni Ukrainy v 1920-kh - pochatku 1930-kh rokiv» dys. ... kand. arkh., Kyiv, 1985.

[2] L. H. Vasylenko «Internatsionalni vzaiemozv'iazky ta yikh vplyv v novatorskii arkhitekturi URSR 1920-kh, pochatku 1930-kh rokiv» dys. ... kand. arkh., Kyiv, 1991.

[3] A. V. Verheles Arkhitektura Donbasu: imena, proekty, realizatsiia z 1917 po 1941 roky. Makiivka: DDABA, 1997.

[4] «Veleten vyduzhuie», Vsesvit, № 43-44, S. 22, 1929.

[5] О. І. Хелла, К. В. Діденко, «Transformatsiia mista-sadu v arkhitekturno-mistobudivnii praktytsi na Kharkivshchyni u 1920 - 1930 rr. rozvytok z urakhuvanniam suchasnykh vyklykiv», predstavlena v materialakh V International Scientific and Practical Conference «Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche». Bologna, Italy, April 26, 2024. [Online]. Available: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/1931>

[6] О. В. Губанов «Композитивно-просторові прынтыпы формування ансамблів 30–50-х років ХХ с. в історичних центрах міст Донбасу» дис. канд. арх., ХДТУБА, Харків, 2008.

[7] О. В. Губанов, М. В. Шолух, «Ідейно-гуманістичні та композиційно-планувальні аспекти формування промислових селищ 1920–1930-х рр. у м. Макіївці», Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури: зб. наук. пр., Вип. 4 (96), С. 12–21, 2012.

[8] «Звіт з науково-дослідної роботи «Історико-архітектурний опорний план м. Краматорська з визначенням меж і режимів використання історичного ареалу та зон охорони пам'яток», ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, Харків, № 0121U110018, 2024.

- [9] Narysy z istorii arkhitektury URSR: V 2 t., T. 2: Radianskyi period, Kyiv: Vydavnytstvo literatury z budivnytstva i arkhitektury, 1960.
- [10] L. V. Prybieha, Arkhitekturna spadshchyna Ukrainy: pamiatkookhoronnyi aspekt: monohrafiia, Kyiv: Instytut kulturolohii NAM Ukrainy, 2015.
- [11] Rozvytok budivelnoi nauky i tekhniky v Ukrainiskii RSR: V 3 t., T. 2: Budivelna nauka y tekhnika v Ukrainiskii RSR u 1917 – 1941 rr., Kyiv: Naukova dumka, 1990.
- [13] B. R. Turchyn «Kontsepsiia mista-sadu: formuvannia i rozvytok na polskykh terenakh uprodovzh pershoi chverti XX stolittia», Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriia: «Arkhitektura», № 2 (10), S. 166–175, Lviv, 2023.
- [14] V. O. Yatsenko «Planuvalna rekonstruktsiia velykykh mist Donbasu, utvorenykh v roky pershykh piatyrichok» dys. . kand. arkh., Kyiv, 1989.
- [15] V. O. Yatsenko «Peredumovy ta pochatok zarodzhennia rehionalnoho planuvannia v Ukraini», Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: nauk.-tekhn. zb., Vyp. 42, S. 252–258, 2016.

PLANNING AND DEVELOPMENT OF THE GARDEN VILLAGE “ZHOVTNEVE” IN THE CITY OF KRAMATORSK AS A MONUMENT OF URBAN PLANNING

¹**Vitchenko D.,**

Candidate of Architecture, Associate Professor,
Vitchenko.D.M@nmu.one, ORCID: 0000-0002-3766-6311

²**Hubanov O.,**

Candidate of Architecture, Associate Professor
oleksii.hubanov@nung.edu.ua, ORCID: 0000-0001-6833-489X

¹*National Technical University “Dnipro Polytechnic”,*

²*Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,*

Abstract. The article highlights the features of planning and development of the former workers' settlement “Zhovtneve” in Kramatorsk, created using the urban planning concept of the “garden city” according to the project of Viktor Trotsenko. The value of the spatial and planning parameters of the object allows, in the opinion of the authors, to consider it as a monument of urban planning.

The purpose of the publication is to highlight the features of the application of the ideas of English cottage villages, which were based on the urban planning theory of the “garden city” of Ebenezer Howard, using the example of the planning of an industrial village located near the Kramatorivka station (now the city of Kramatorsk) in 1925, authored by architect Viktor Trotsenko. To substantiate the value of this urban planning formation as a monument of urban planning.

The latest studies and publications are analyzed, the authors of which come to the conclusion that the compositional analysis of planning schemes included in the design solutions of English garden cities and industrial settlements in eastern Ukraine in the 1920s–1930s indicates the commonality of approaches and techniques used in their creation. This allowed the researchers to assert that the urban planning ideas of Ebenezer Howard found a vivid embodiment in the work of Ukrainian urban planners of the 1920s–1930s, including Viktor Trotsenko. The features of the application of the ideas of English cottage settlements, which were based on the urban planning theory of Ebenezer Howard's “garden city”, are highlighted using the example of the planning of an industrial settlement located near the Kramatorivka station (now the city of Kramatorsk) in 1925,

authored by architect Viktor Trotsenko. The development of the village is generally described. The value of this urban formation as a monument of urban planning is substantiated.

The article provides the necessary criteria for including the object in the List of Cultural Heritage Objects, and then in the State Register of Immovable Monuments of Ukraine.

The inclusion of this urban development object in the list of monuments at the legislative level will allow introducing a complex of monument protection, architectural and restoration, urban planning and engineering and technical measures aimed at preserving the authentic material structure of the urban formation.

Keywords: garden city, workers' village, urban planning monument, architect Viktor.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2025

[This work](#) © 2025 by [Vitchenko . M., Hubanov O. V.](#) is licensed under [CC BY 4.0](#)